

PAPER DETAILS

TITLE: Siyasette Modernlesme

AUTHORS: Nermin ABADAN

PAGES: 0-0

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37113>

SİYASETDE MODERNLEŞME (1)

Yazan : Prof. Dr.

Son yıllarda bir kısım siyaset bilimcileri tarafından olan «*siyasetle ilgisizleşme*» (dépolitisation) tarzı hiç beklenilmeyen bir sırada tersine tepkiler yarattı. Şü benimseyenlere göre herhangi bir toplumda genel ölçüde, yurttaşlarda açık bir siyasal ilgisizleşme vardır (2). Oysa son aylarda çeşitli kıtalarda göze çarpan siyasal ilgi hiç bir suretle ekonomik bir buhranla ilintili kim Fransa'da 1968 ilkbaharında patlak veren buhran bakımından en istikrarlı bir devreye rastlamıştır. Bu yeni siyasetten uzaklaşma fenomenini eleştirenlerin savunutlendirmiştir. Onlara göre bu durum eskiden beri siyasal çatışmanın «yeni bir dalga» sı olup, aslında tek bir değişiklik karş karşıya olduğumuzun açık delili. Bu deyimle günümüzde ele alınması gereken konu şudur: Şimdi nasıl modernleşmektedir? Siyaset, ekonomik ve sosyal birlikte yeni şekiller çerçevesinde ne gibi bir süreç doğru yönelmektedir? Kullanılan değişik metot ve u

birincisi gerek plüralist - anayasal, gerekse m devletlerde ağırlığını eşit ölçüde duyuran *gru* yal grub olarak öğrenciler bugüne kadar çeşit miş şekilde başarılı sonuçlar veren baskılar y da kabul edilen üniversite reform kanunu öğ ğunu taşımaktadır. Büyük Britanya'da kadın i ayrı bir muhalefet grubu olarak siyaset sahne koslovakya'da 1968 ilk yarısında esen ilkbahan çüde sendikaların eseri sayılır. Fransa'da bu general de Gaulle siyasî partileri aşarak sene girişmeğe çalışmıştır.

İkinci etken *siyasal kurumlaşma* (political dir. Bu alanda özellikle yeni yada gençleştirilm önemi ve bu kurumların eski devlet yapısınd larla yaptıkları aracılık, tahlili gereken bir ko çıkmaktadır.

Üçüncü etken ise ekonomik yapıyı daha amacı ile profesyonel politikacıların alabildikle rılması, ekonomik planlama yolu ile siyasal fa masıdır.

Özellikle son bir yıl içinde batı ve doğu ü önemli yapısal değişiklikler siyasal oluşun şel pan değişmelere yol açmıştır. Bu hızlı değişm altında ele alınabilir :

SİYASETDE MODERNLEŞME

a) *Parlamento dışı muhalefet, parlamento ale demek değildir.*

Parlamento dışı muahalefet terimini kelimen na göre yorumlamak gerekir. Parlamento dışı n çok parlamentonun halkoyunda beliren eğilimler ğı, onları tartışmadığı ülkelerde belirtmektedir. faktörle daha ayrıntılı olarak açıklamak mümkün dışı muhalefet, sadece bir parlamentonun yada or lisin bulunduğu yerde ortaya çıkar. Şukadar ki paralel ve kurum dışı olan bu tezahür ayrıca parl lışmaması ve dış çevrelerde sürekli eleştirmelere lıdır. Nitekim son olaylar özellikle muhalefetin p sağlıklı bir şekilde işleyemediği şu ülkelerde gö

- Yugoslavya, Çekoslovakya ve Polonya gibi so Buralarda gerçi parlamentolar diğer merkezi kelere kıyasla daha fazla işlemektedir, fakat yine de hasas bir bekçilik yapan halkoyunu t tedir.
- Japonya'da iktidarda bulunan partinin süresi kiini perçinlemesi normal muhalefeti felce u
- Federal Almanya'da kurulan büyük koalisyon manter muhalefet içtenlik ve ikna kudretini
- Meksika'da ilk önce 1937 de Cardenas ta «Meksika Devrim Partisi», daha sonraları 1945 altında devam ettirilen «Kurumlaşmış Devrim

sal, gerekse milletlerarası alanda en güçlü gelmişlerdir (3).

b) Parlamento dışı muhalefet ancak kısımlıdır.

Parlamento dışı muhalefet türlerin tümü zamanda parlamento aleyhtarı değildir. Aslında konuları konu alan siyasî tarih, parlamento edici teşebbüslerini nakleden sayfelerle doludur.

Ancak XX ci yüzyıldan bu yanadır ki, her iki parlamentoya dışı muhalefet, gerek sınırlı jestler bakımından aynı zamanda parlamento de gerçi Batıda faaliyet gösteren bir kısımdır. Bu tür muhalefetler, parlamento aleyhtarı bir tavır takınıyor, gerekse doğu Avrupa'da asıl talep edilen reform hareketidir.

c) Az gelişmiş ülkelerde yeni muhalefet:

Batılı siyaset bilimcilerin hemen hepsi, Batıda, önemli bir noktayı ihmal etmektedir. Bu yeni muhalefet ve bu muhalefetin içinde yer alan genellikle anayasa düzeninin savunuculuğu, toplumun temel sorunlarını çözmeğe çalışıyor. Batıda gözlemde bulunmaktadır : «Öğrencilerin çoğu Meksika demokrasisini yürürlükteki anayasa barışçı yollarla değiştirmek için çalışıyor».

SİYASETDE MODERNLEŞME

ları da aynı düşüncelerle Atatürk'ün devrimlerine k
sal düzene *avdet için* nümayişlere girişmişlerdi. Şu
miş ülkelerin bir kısmında *kurumlara karşı aşırı bir*
eden parlamento dışı muhalefet türlerine de rastl

d) *Bati'nın neo - halkçılığı:*

İdeolojik açıdan bakıldığında, anayasal plüralizmi muhalefet *halkçısıdır*. Daha önceki halkçılık hareketi gibi, bu akım da intelligentsia'nın halka doğru çıkışından doğmuştur. Bugün bu hareketi en fazla düşünenler, içinde yaşadığımız uygarlığa karşı yabancılaşmış kesimlerdir. Onlar ahlâkî temellere dayanarak, günümüzün meşruuluğunu inkâr etmektedirler. Bu hareketi başlatanlar, zamanla ortakçı (communautaire) bir hüviyete bürünmüşlerdir. Zira amaçları kamu yönetime kişisel bir katılma şekliyle

Daha önceki halkçı hareketlerde olduğu gibi bu hareketler de ilericici, hemde gelenekçi bir hüviyet taşımaktadır. Bu hareketler şudur : Bu akımı destekliyenler, siyasî yelpâzenin hem sağında hem de solunda yer alabilirler. Devrimci hareketin bu hüviyeti de da tipik bir örneğe siyasî doktrinler tarihinde rastlarız. Örneğin kim Fransız devrimi konusundaki tartışmanın başlarında gelenekçilerin başsavunucusu Joseph de Maistre, Saint Just ve haklı çıkarmıştır.

1870 den sonrası Çarlık Rusya'sında beliren Natinde olduğu gibi yeni halkcılığın savunucuları da i

Şüphesiz ki bu fikirler bir yandan plüralist parlamentoları, öte yandan merkeziyetçi - sosyal partinin bünyesini zorlamaktadır. İşte bu sosyale de en fazla tartışılan hususlardan biri danışman sosyal ve siyasal kurumlardır.

b) Sosyal grup olarak öğrenciler :

Bu grubu sosyal alanın içinde isabetle düstrileşme öncesi ve sonrası intelligentsia ayırım yada intelligentsia ile bohemler arası etmek gerekir (4).

Intelligentsia ile bohemler arasındaki sa, görülür ki bu gruplar 19 cu yüzyıldan rısmaktadır. Bununla beraber aralarındaki karşı duydukları sorumluluk ve başardıkları yani intelligentsia herkesin üretici süreçte lumu yaratmak amacı ile halka doğru yöne nu yaparken gereken bilgi ve savoir-faire bu maharetlerini hem halka, hemde hükû Hükûmet kendilerinden faydalanmak istem bu bilgilerini halkın iş başına getireceği yen ler. İşte bu çifte imperatif (emredici) kura met etmek,» örneğin Çarlık Rusya'sında in sanatkârları, yazarları ve öğrencileri, zems birleştirmiş, Fransız aydınların durumunda Paris yüksek okulları arasında bir köprü y

SİYASETDE MODERNLEŞME

ğün etkisi ile yapıcı bir toplumsal sorumluluk
ca etken, benliklerine yerleşmiş bulunan korku
ka bir deyimle benimsedikleri dünya görüşü, gen
lundukları kişisel psikolojik ortama bağlıdır. B
örneğin Hippie'lerle Çiçek çocukları E. Fromm'un
lük ve sorumluluktan kaçış» yolu ile saadeti bul
lar. Bu görüntüler ile de günümüz intelligentsia
çüde aşırı ucu temsil etmektedirler.

Diğer bir ayırım yolu endüstrileşme öncesi ve
arasında fark gözetmedir. Modern hayatın en l
düstrileşmiş toplumlardır. Bu ayırım dünyayı ge
miş olarak ikiye ayırmaktadır. Durum böyle ol
lar açısından da bu ayırımı yapmak gerekecek

Şüphesiz endüstrileşmiş toplumların intell
sürekli engelle mücadele etme zorundadır. Bunla
düstrileşmiş toplumların türetmiş olduğu iki tip
kınılan tutumdur. Bu işveren sosyalist ülkelerde
devletlerde ise kapitalistlerdir. Stalinist işveren
her türlü teşebbüsü ele alma yollarını boğduğu iç
bir işvereni ehliyetsizliği, conformisme-i ve ka
nellikle yermektedirler. Kapitalist devletlerde iş
işverenler sadece kazançları ile ilgilenmeleri ve a
rini asıl vakf ettikleri kamu sektörünü tamamen
sebebile aydınları derin bir hayal kırıklığına uğ

İkinci seri engel fert olarak aydınlarla ku
siirtüsmeden ileri gelmektedir. K

dımlarına gelen öğrencileri aralarına alma dikleri direniş, emekçilerle öğrencilerin ayvesinde incelenemeyeceğini gerçeğini bir ke

Az gelişmiş ülkelere gelince, burada ayoma şemasında işgal ettiği itibarlı mevkiiletiyaçlarını henüz yeter derecede dile getireişçi sınıfların sözcülüğünü yapmakta, bir oynamaktadır. Şu kadar ki bu tip ülkelereideolojik kutuplaşma son derece yoğun olının çoğalmasında dış kuvvetlerin müdahalenamaktadır.

III — Siyasal kurumlaşma açısından

a) Kurumlara karşı duyulan güvensizlik

Günümüz siyasî mücadelesi sırasında k gerekse terim olarak belli bir karışıklık için ni muhalefetin kurum kavramına karşı ta «örgütler»emi, yoksa «yapılara» karşı old mektedir. Muhakkak olan şudur : yeni mu te arasındaki diyalogu kurabilmek için bu özerkliğini şiddetle savunmaktadır. Nitekin vur edebileceğimiz kendi kendini yöneten, işletme, konsey yada halk meclislerini yine nımlamak gerekecektir.

Günümüzde Batı ve Doğu Avrupa'da g

SİYASETDE MODERNLEŞME

b) *Kurumlara katılmaktan çok, kurumların işle-
ber almanın önemi*

Huntington ve Ionescu'nun kurumlaşmaya a-
karşılık, İngiliz siyaset bilimcilerinden Bernard
modernleşme alanında en çok *haberleşme dileğini*
rüşündedir. Crick'e göre iktidarı paylaşma, tems-
lidir. Nitekim birçok ülkelerde girişilen yasama f-
çe genişleyen bir halka ile istişare anlamına gel-

İleri derece endüstrileşmiş ülkelerin hükû-
rnde sınırlayan ve aynı zamanda kamu yararına
ra hizmet ettiren durum, 1) Kararlarının alenîlik
liliği, 2) Kararlarının nedenlerinin hiç değilse yön-
dan öğrenileceği ve 3) Alınan kararların sonuçla-
tırılıp, tanıtılıp değerlendirileceği hususundaki g-
Başka bir deyimle, gerek kapitalist, gerekse sosya-
muhtaç oldukları kalifyet işçi ve müstahdem ki-
tılmış halkoyu sayesinde toplumun tümünü kapla-
ile bir bütünleme haline gelebilir. Crick bu amaca
kısım Batılı yazarların iddia ettikleri gibi rek-
bir sistemin bulunması şart değildir. Sovyetler B-
ya, Tanzania gibi birbirinden farklı toplumlarda
şılabilir.

Yaygın endüstrileşmiş toplumlarda kişisel kat-
önemli sebebler vardır. Aynı durum gruplar için
tilma sanıldığıının aksine olarak haberleşmeyi asg-
dır. Örneğin, İngiltere'de olduğu gibi, görüli-

di, bütün örgütlenmiş menfaat grupların Whi Londra'da temerküz ettirildikleri bölge) tarafından kararlarda dinlenmelerinin şart bulunduğu koşullar vardı. Bu danışmanın çeşitli faydaları vardır: yan kararların alınmasını önler, hükûmet dışları ile ahenkli ilişkilerin sürdürürmesine imkân vermektedir ki menfaat gruplarının bir kurum kanizmasının içinde yer alacaklarına kamu organı yaset, onların görüşlerini daha sadık bir şekilde doğru yönelecektir.

Mesele aslında yeni, rasyonel siyasal yapıyı daha etkili bir haberleşmeye girişmektir. Bu le kurumlaşmanın önemi konusunda dinamik halkoyu ile statik sayılan siyasal kurumların farklı bir görüş ayrılığı belirlemiştir bulunmaktadı.

Siyasetin modernleşmesi geniş ölçüde temin çabasıdır. Başka bir deyimle amaç, pasif ka hükûmete kadar ulaştırmaktır. Bu hedefe ulaşsilden gittikçe artan ölçüde faydalanmak gerecek ilk adım tek başına karar almamaktır. Bu siyaseti ve her türlü sansürden uzak kalma, bir tedir. Haberleşmenin daha etkin olması için gruplarla danışması, yönetenlerin ise ayrıca yolu ile denetime tâbi tutulmaları gerekmektedir. düstrileşmiş ülkelerde hükûmetler geniş halk vurucu ve anlaşılır haberler aktarabildikleri ö

duyulabilmesi esasıdır. Modern toplumlarda Ste basınla radyo ve televizyondur. Öyle görünüyor ki lar Aristo'nun ilk genelleşmesine fazlasile önem karşılık ikincisini henüz ele almış değillerdir. Modern toplumlarda yığınlarla diyaloga girişmenin bir haberleşme örgütü kurmaktır.

c) Kurumlaşmanın değişim şıkları

Öteden beri kurumlaşmanın siyasal gelişme süreci yük önemine işaret eden Harvard üniversitesi Siy kanı Samuel P. Huntington, kurumlaşma hakkındaki riş kısmını bu kavramın çeşitli tanımlarına hasır tington şeklî bir yapı olarak saydığı «kurum»u, b me anlamına gelen «kurumlaşma» arasında bir f rekir. Kurumlaşma, bir örgüt yada davranış örneğ kümlü olarak çevresel *değişikliklere* uyma nitelli sidir.

Huntington'a göre bir örgüt ile çevre arasında ki gelişmektedir : 1) Örgüt çevredeki değişiklikler koruyucu bir tepki göstermektedir, 2) Örgüt, çevre tirici bir siyaset gütmektedir, 3) Örgüt istikrarı set gütmektedir, 4) Örgüt hem kendini, hemde çevre amacını gütmektedir. Süratle değişen bir çevrede koyan bir örgüt yüksek seviyeli bir kurumlaşma g yılır. Çevresel değişiklikler bir örgüte şu açılarda bilir : 1) Aslî görevlerinin geçerlikten kalkması,

İşte görevlerinde, liderlikte, yapıda, te
ğişiklik geçiren örgüt, gerçekten kurumlaş
Siyasal kurumlaşmanın bu nitelikleri ya t
gütünde (siyasal sistemde) ya da tâlî örgü
partilerde, yasama organlarında) gelişir.

Toplumdaki gelişmeler siyasal sistemin
tirdiği ve sistemin yapısı bu talepleri karşı
tin modernleşme alanında önemli bir bu
Nitekim mutlakiyetçi monarşilerle askerî
rında yeni reformlar gerçekleştirmelerine
turdukları yeni sosyal güçleri mass edemedi
lerinin baskısına uğruyorlar. Daha üst dere
zeyinde benzer bir durum önceleri başarılı
küz, sonraları ise onu dağıtan tek parti
mektedir. Nitekim Çekoslovakya'da tek par
ri değişikliklerin yapılmasına önayak olm
nomik alanda gerçekleştirmek istedikleri y
cek kurumlaşmış usul ve yolları bulduktan
tiler, daha sonra siyasal sistemin yapısını
yapmağa çalıştılar. Sonuç, halkın değişen
niden kaynaşması olmuştur. Benzer bir geli
tedir. Mayıs buhranının başlıca sebeplerin
rumun, Fransız devlet üniversitelerinin ke
memesi idi. Buhranı takib eden devrede y
ve baskı yapan sosyal koşulların talebele
çalışan yeni Üniversite kanunu (E. Faure'un

SİYASETDE MODERNLEŞME

rü Najdan Pasiç'e göre sosyalist ülkelerde siyasi si iki çeşit kaynaktan güç almaktadır. Bunlar siyasal kurumların eleştirilmesi, diğeri pragmatik yolu ile kurulan yeni örgütlerdir.

Sosyalist düşünürler günümüze kadar genel silî devlet ve onun siyasal yapısını üç ana nokta olarak eleştirir. Onlara göre Burjuvua tipi temsilî demokrasi kü kanunen herkese tanınan eşit siyasal haklara araçları sahipleri ve sadece onlarla çalışanlar ile teorik kalmaktadır. Sosyalist eleştirinin diğeri burjuvua demokrasinin vasıtalı kimliğidir. «genel iktidar da halkın seçilen temsilî elitler lehine siyasal iktidarı temesi demektir. Üçüncü eleştirilen husus, toplumsal kamu sektör olmak üzere ikiye ayrılmasıdır. Mülkiyet burjuvaziye üstünlük sağladığı gerekçe ile siyasal ilişkilerde değişiklikler yapmağa çalışmışlardır. çalıştıkları hedef emekçi sınıf lehine bir demokrasidir.

Lenin'in başlangıçta daha kapsamlı bir devletin amacı ile kurulan proletarya diktatörlüğü çok kısa bir sosyalist demokrasinin yetersizliğini ortaya çıkarmıştır. nizm'in denemesi açıkça göstermiştir ki şekli olarak kında dayanan temsilî kurumlar aslında yürütülenlerin keyfî kudretine mükemmel surette hizmet eder. Komünist partisinin 20 ci kongresinde yerlenen

artan ölçüde daha yaygın ve direkt bir katılımı geliştirmek için çaba sarfetmektedirler. Sosyalist ülkeler de - siyasetin modernleşme sürecinde - bu değişim - özel menfaat grupların vasıtasız katılımıdır. Bunun bir diğer adı marksist plüralizmdir.

Ekonomik reformlar, katı idarî yönetimden kolektif işletmelerin bir dileği olarak modernleşme çabasında sosyalist sistemin bir modernleşme çabasıdır. Bu bir deyimle ekonomik alanda yaratılan kolektif örgütler aslında sosyal sistemin demokrasileştirilmesidir. Yugoslavya'da ilk defa 1950 de uygulanan konsey modeli siyasal yapıdan bir devrim yaratmıştır. özerk yönetimi vatandaşların toplum işlerinin de katılmalarını sağlamıştır. (9) Bu gelişme tepkisi yeni bir çoklu meclis sistemi olmuş ve yedi federe devlet ile federal düzeyde dönmektedir : bunlar ekonomik, kültürel - eğitimsel, kültürel - siyasal meclisler. Bu değişiklikler her yerde farklılıklar yaratmışlardır. Buna göre Yugoslavya partisi devlet mekanizmasının önder nüvesi olarak yönetim mekanizmalarının içinde faaliyet göstermektedir. yasal kudrettir.

Sosyalist ülkelerde modernleştirilmek için kurumsal yollardan geçtiğini açıklayan Praxsander Ort'a göre «Çekoslovak Komünist Partisi arasındaki uçurumun gittikçe büyüdüğünü

yonel olmayan işletmeleri destekliyor, üretim talebini hesaba katmaksızın depolanmak üzere devlet plânı yatırımların büyük kısmını ağır endüstriye ayırmaya devam ediyordu. Geniş halk yığınlarının şiddetle bu siyaset zamanla politik düzeye kayarak, demokrasinin hızlandırma taleplerini yoğunlaştırmıştı. Çekoslovakya günümüze kadar eşi bulunmayan bir demokrasi modeli inşa teşebbüsüne girişti.

Bu yeniliklerin uygulama sırasında modernleşme için yoksa tek partili bir sistemle yürütülüp yürütülmediği bir şekilde tartışılmıştır. Halkoyunda beliren görüş, birinci dünya savaşını takip eden yılların çok partili demokrasisi gereksizdir. Ulusal Cephe bu yenilikleri gerektirmiştir. Şu kadar ki Dubçek'in liderliğinde Ulusal Cephe'nin amacı, Çek Komünist partisini kesin olarak silmek ve farklı bir hale getirmekti, başka bir deyişle bu partiye *lünü bırakmamakla beraber* iktidarı başka kuruma geçirmek arzusunda idi.» (10)

Pasiç tebliğinde özellikle şu noktaya önemle değinilir: tüm sosyalist ülkelerin tek bir amacı vardır: millî gelir payını arttırmaktır. Şu kadar ki bu hedefin bir kısım ekonomik kanunların soysuzlaşmasına sebep olur. Yugoslavya'da «siyasî fabrika» olarak adlandırılan tesisler kurulmuştur, bunlar aşırı derece masraflı ve verimsizdir. Bürokrasiye gözünü bakılan bu fabrikaları Yugoslav yöneticileri

Romanyalı Çernik de kendi ülkesinin açıklarken Romanya Komünist partisi y önce katı, değişmez örgütlerden şiddetle k de etmiştir. Bu sebebledir ki temsilî organ ekonomik örgütler daha geniş yetkilerle nin arttırılması amacı ile kararlara uzma mış, bilimsel araştırmalara ağırlık tanım sorumlu yöneticilerce sosyalizmde yapacak nomik demokrasiye yaklaştıran faktörler o

Siyasetin modernleşmesini sosyalist ü lediğimizde 1968 yılında sadece Polonyalı bulundukları görülmektedir. Tanınmış siya r'e göre «siyasal sistemin modernleşmesi patlamaların katkı getiren adımların old Modernleşme, etkili bir merkeziyetçi yöne tirilen yersel yönetim tedbirleriyle de gerçe de elde edilen sonuçlar sosyalizmin ilerl anlamlı sayılacaktır. Dolayısıyla sosyalist reçlerini dıştan gelen faktörlerin *etkisi* yer bir olgudan elde etmelidirler.» (12)

Varşova üniversitesi rektör yardımcısı re «sosyalizmi, kapitalizmin bazı unsurla göre değerlendirmek sonra derece hatalı Çekoslovakya sosyal değişmeyi gerçekleştiri

SİYASETDE MODERNLEŞME

lirli ekonomik bir düzeyi değil, sosyal bir bilinçlenmektedir.» (13)

Sonuç olarak denilebilir ki batı ve doğudaki modernleşme çabalarının ortak niteliği, bu amaca ulaşmak için konseyleri, halk meclisleri, korporatif temsil organları, üniversiteli kurumlar yaratmalarıdır. Bu arada Sovyet modelindeki yasal gelişmeleri ancak uzaktan izleyip, bunları kendi toplum yapısına ithal etmeme hususundaki direnişi, bu ümitsizlik sosyalist ülkelerden açıkça ayırt etmektedir. Dolayısıyla bu model çözümleri demokrasi olarak adlandırılan Sovyet modeli ile karşılaştırmalı demokrasileşme hareketleri açık bir farklılaşma göstermektedir.

IV — Siyasetin modernleşme süreci ve ekonomik gelişmelerin karşılıklı etkileri

Sussex üniversitesinden Edwin A. Brett bu konuda yaptığı bir çalışmada, modernleşme sürecinin de siyasal sistemleri değiştiren bir süreç olduğunu, kanunların bulunduğunu, fakat bu iddianın gerçeğe dönüşmesi için toplum yapısının sadece talep ve baskıcı talepler tarafından şekillendirilmekte olduğunu belirtmektedir. Bu baskıcı talepler ise toplumun kendi çıkarları için yaptığı hedeflerle ilgilidir. Her siyasal toplumun modernleşmesi için sosyal ve sosyal rasyonelliği bağdaştırmak, özel ve sosyal hayatı eşit bir dengeye ulaştırmaktır. (14) Rekabetçi sistemde eldeki kaynaklar sosyal açıdan belirtilmiş öncelikli ihtiyaçlara göre tahsis edilir. Bu sistem herkesçe i

kabul edilmediği zaman, anlaşmazlıklar doğ-
 temde ise rekabet ortadan kaldırılmakta,
 birkaç grup, topluma kendi değer sistemleri
 şırlar. Şu halde görülüyor ki aslında siyasal
 şekilde kaynakların kontrolü ile ilgilidir. R
 teminde iktidarın mihrakı toplumun dış çevre
 bir sistemde ise ortada temerküz ettirilmiş
 sistem rekabet, ikincisi ise emir vermeğe da
 yani ayırım olunca, üç bellibaşlı model orta
 yapsın tipi ekonomi, kontrollü ekonomi ve
 nan bir ekonomi. Bu tasnif aslında ekonom
 ma yetki genişliğine dayanmaktadır. Birinci
 yi tamamen kontrol edebilmekte,, üzerlerinc
 rol uygulanmamaktadır, ikincisinde kontrol
 sünde ise devlet, esas teşebbüsü elinde bulun
 eylem serbestisi devletin emirlerini daha iy
 tirmek üzere sınırlandırılmaktadır. Genellik
 emirler ekonomisi hiyerarşik bir siyasal dü
 demokrasi ile paralel gitmektedir.

Oysa bu model çeşitli uygulama şıkları
 Yugoslav sosyalizmi bazı dönemlerde Fran
 ile yaklaşmıştır. Nazi Almanyası ise kapital
 tini alakoymakla birlikte tekелci bir emirler
 Esasen son yılların en önemli gelişimi üreti
 ile kontrolü arasında fark gözetilmesi nok
 Günümüz kapitalist ekonomilerinde merke
 tırılmakta buna karşılık sosyalist ülkelerin

SİYASETDE MODERNLEŞME

rekli olan eylemler sürekli danışma ve tâvizler se-
tedir. Örneğin İngiltere'de kamu otoriteleri ana y
enerji merkezlerin tesbiti konusunda yıllarca maha
zakereler yürütme zorunda kalmaktadırlar.

Bütün gelişme halindeki ülkelere emirler eko-
setmenin isabetsizliği ortadadır. Aslında her model
olgunun sonunda ortaya çıkmaktadır. Ancak şun
her iki sistem değişik çevresel sorunların çözüm
Rasyonellik küçük ve kolay teşhis edilebilecek s
yorumlandığı yerde, örneğin savaşı kazanmak, ağ
mak, uluslararası teması önlemek, - bir emirler si
kün, hemde faydalı görünebilir. Öte yandan hedefl
de açık olmadığı yerlerde, merkezî bir plân başarıs
kûmdur.

Görülüyor ki aslında ekonomik rasyonellik, b
bir kısım grupların taleplerini karşılama ve bu
uzmanlarına geniş bir yetki alanı tanıma sorunu ile
ci önemli nokta herhangi bir tarihî değişme tümü
tilmasını gerektirmektedir. F. Neumann'a göre «S
tahlili açısından rekabet eden ekonomik grupların
rumları incelenmesinden daha önemlidir» (16) Siya
sistemin işleyişi konusunda belirli bir uyum (cons
faza edildiği yerde değişimler marjinal olacak, bu u
diği yerlerde ise sistemin tümüne karşı devrimci k
cak ve bu sistemin yerine yenisinin ikamesine çalış

Eylül 1968 de Salzburg üniversitesinin işbirliği

yeni muhalefetin belirgin karakteri, ide alınma anayasa düzenini ısrarla korumas dınları endüstrileşmiş toplumu, H. Ma üzere «tek boyutlu bir düzen» olarak gö toplumlarını bu düzeye ya devrimci eyle özerk kurumları desteklemek suretile u sarfetmektedirler. Dolayısıyla giriştikleri men yıkıcı olacağı yerde, *anayasaya döncü* (restaurative) bir karakter taşımakta

- 2 — Kapitalist ekonomilerin ürünü sayılan m ları ile sosyalist ekonomilerin türettikleri *faat grupları* (işçi konseyleri, ekonomik ölçüde önem kazanmaktadırlar. Ekonom teri bir yana, endüstrileşmiş toplumların nomik, siyasal yada sosyal menfaat ve gruplar (üretici, işçi, öğrenci, ves.) siya çüde *temsil* edilmekte, *kararlara katılma* zarlık yolu ile *kabul ettirmektedirler*.
- 3 — Önder rolü oynayan bir kısım örgütler me sürecinin mantıkî sonucu olarak et haline gelmektedirler. Böylece siyasal ge *siyasal kurumlaşma* arasındaki yakın belirmektedir. Örneğin sendikalar, öğre komiteleri, ves. gibi örgütlere verilen ye laşma sürecinin bir tezahürü sayılırlar.
- 4 — Gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerdeki ayo